

บทที่ ๒

ปาราชิกสิกขาบทที่ ๓ที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก

๒.๑ ปาราชิก

พระพุทธองค์ทรงบัญญัติสิกขาบท คือ คีลของพระสงฆ์ ๒๒๗ ข้อขึ้น เพื่อเป็นกฎให้ภิกษุได้ถือและปฏิบัติตาม และให้ความเป็นอยู่ของหมู่สงฆ์เป็นไปด้วยความดีงาม โดยเริ่มจากปาราชิกเป็นลำดับแรกมี ๔ สิกขาบท และทั้ง ๔ สิกขาบทที่ทรงบัญญัติขึ้นหลังจากที่ได้บัญญัติแล้วหากพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งประพฤติดิตต้องขาดจากความเป็นพระภิกษุหาสิ่งวาสนไม่ได้

โดยเฉพาะสิกขาบทที่ ๓ คือ การพรากกายมนุษย์ พระพุทธองค์บัญญัติขึ้นเพื่อป้องกันความประพฤติเสียหายให้ตนเองและหมู่คณะ สิกขาบทที่ ๓ นี้ พระพุทธเจ้าบัญญัติโดยปรารภเรื่องหมู่ภิกษุหลายรูป ผู้เจริญอสุภกัมมัฏฐานกับตาเถรนิคคณทิกะเมื่อทรงประทับอยู่ณกุฎาคารศาลาในป่ามหาวัน เขตกรุงเวสาลีเพราะเรื่องที่ภิกษุหลายรูปนั้นมีการฆ่ากันและกันจึงทำทรงบัญญัติสิกขาบทเกี่ยวกับการพรากกายมนุษย์ขึ้น และเป็นอาบัติปาราชิกหากภิกษุทำผิด

๒.๑.๑ ความหมายของปาราชิก

คำว่าปาราชิก หมายถึง ผู้พ่ายแพ้ ถึงความพ่ายแพ้ คือเป็นผู้เคลื่อน พลัดตก เหวินห่างจากพระสัทธรรม^๑ ปาราชิกศัพท์นั้นภาษาบาลีว่า ปาราชียเตติ ปาชาโย ภาวะผู้พ่ายแพ้^๒ปาราชิก เป็นชื่ออาบัติหนักที่ภิกษุต้องเข้าแล้วขาดจากความเป็นภิกษุ เป็นชื่อบุคคลผู้พ่ายแพ้ คือต้องอาบัติปาราชิกที่ทำให้ขาดจากความเป็น

^๑สารตถ.ฎีกา. ๒/๕๕/๑๐๓-๑๐๔.

^๒พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโชป.ธ. ๙, ราชบัณฑิต), **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด... ศัพท์วิเคราะห์พิมพ์ครั้งที่ ๑**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลี้ยงช้าง, ๒๕๕๐), หน้า ๔๐๗.

ภิกษุ เป็นสิกขาบทที่ปรับอาบัติหนักขึ้นขาดจากความเป็นภิกษุมี ๔ อย่างคือเสพเมถุน ลักขของเขา ข่มามนุษย์ อวดอุตตริมนุสสธรรมที่ไม่มีในตน^๓

๒.๑.๒ มุลเหตุที่ทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๓

ปาราชิกสิกขาบทที่ ๓ (การพรากชีวิตมมนุษย์) กล่าวคือ ภิกษุมีความจงใจข่มามนุษย์ให้ตาย ต้องอาบัติปาราชิก ขาดจากความเป็นพระภิกษุ เปรียบเหมือนแผ่นหินหนาที่แตกออกเป็นเสี่ยงๆ ไม่อาจประสานกันได้อีกการบัญญัติปาราชิกสิกขาบทที่ ๓ อนุโลมตามหลักการปฏิบัติของสังคัมที่เจริญแล้วทั้งหลายเพราะแม้แต่สังคัมคฤหัสถ์ก็มีการห้ามข่มามนุษย์^๔

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ เรือนยอด ป่ามหาวัน กรุงเวสาฬี พระองค์แสดงอสุภกรรมฐานกถา ถ้อยคำปรารภสิ่งที่ไม่สวยงาม สรรเสริญคุณแห่งอสุภะ และคุณแห่งการเจริญ อสุภะ คือ การพิจารณาเห็นร่างกาย โดยความเป็นของไม่งาม ทั้งคุณแห่งอสุภสมาบัติ คือ การเข้าฌานมีอสุภเป็นอารมณ์ โดยปริยายเป็นอันมาก ครั้นแล้วตรัสว่า ทรงมีพระประสงค์จะหลีกเร้นอยู่ตามลำพังพระองค์เดียวตลอดทั้งเดือน ใครๆ ก็ไม่พึงเข้าไปเฝ้า ยกเว้นภิกษุผู้นำอาหารเข้าไปถวายเพียงรูปเดียว

ภิกษุทั้งหลาย จึงเจริญอสุภภาวนา คือ การพิจารณาร่างกายโดยความเป็นของไม่งาม ก็เกิดความเบื่อหน่ายรังเกียจร่างกายของตนเหมือนชายหนุ่มหญิงสาวที่ชอบประดับตกแต่งอาบน้ำด่ำเกล้าแล้ว รังเกียจซากศพงู ซากศพสุนัข ซากศพมนุษย์ อันคลุ้งอยู่ที่คอฉนั้น เมื่อเบื่อหน่ายรังเกียจร่างกายของตนอย่างนี้ ก็ฆ่าตัวตายบ้าง ฆ่ากันเองบ้าง เข้าไปหานายมิกคลันทิกะ ผู้แต่งตัวเหมือนสมณะแล้วเอาบาตร จีวร จ้างเขาให้ฆ่าตนบ้าง

^๓พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๒๒, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๒๓๙.

^๔วิ. มหา. (ไทย) ๑/บทนา/[๑๔].

โดยนัยนี้ นายมิลลันทิกะ ก็รับจ้างฆ่าภิกษุทั้งหลายวันละ ๑ รูป บ้าง ๒ รูป ๓ รูป ๕ รูป จนถึง ๖๐ รูปบ้าง^๔

เมื่อครบถึงเดือนแล้ว พระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จกลับจากที่ เร้น ทรงทราบเรื่องนั้น จึงทรงเรียกประชุมสงฆ์ ทรงสอนอานาปาน สติสมาธิ คือ การทำใจให้ตั้งมั่นโดยกำหนดลมหายใจเข้าออก โดยปริยายต่างๆ แล้วทรงปรารภเรื่องภิกษุฆ่าตัวตาย และฆ่า กันเอง รวมทั้งจ้างผู้อื่นให้ฆ่าตน ทรงตำหนิแล้วทรงบัญญัติ สิกขาบทห้ามมิให้ภิกษุฆ่ามนุษย์ หรือใช้ให้คนอื่นฆ่า ทรงปรับ อบัติปาราชิกแก่ผู้ล่วงละเมิด

จุดมุ่งหมายแห่งการบัญญัติพระวินัยปาราชิกสิกขาบทที่ ๓ หากพิจารณาด้วยเหตุผลแล้วพระพุทธองค์ทรงบัญญัติ เพื่อป้องกัน ไม่ให้เป็นพระภิกษุผู้เหี้ยมโหดร้ายเป็นความประพฤติเลวทราม ชุกชนเสียหาย อันนำไปสู่การเลี้ยวชีพที่ผิดหลอกลวงชาวบ้าน และเพื่อคล้อยตามความนิยมในครั้งนั้นให้เป็นธรรมเนียมในการ ปฏิบัติของภิกษุและหมู่คณะของสงฆ์ด้วย เพราะการพรากกาย มนุษย์ไม่ใช่วิสัยของนักบวชที่ควรทำ การบัญญัติห้ามจึงมีเป็นกฎ ที่พระบัญญัติขึ้นมา

๒.๒ ปาราชิกกัณฑ์

เป็นการกล่าวถึงเรื่องหมวดของปาราชิก และปาราชิก ... คือบุคคลผู้ฟ่ายแพ้^๖ บุคคลผู้ต้องอาบัติปาราชิกต้องสละสมณเพศ และไม่ได้รับอนุญาตให้บวชเป็นภิกษุอีกและการปรับอาบัติ

^๔ดูรายละเอียดใน วิ.มหา. (ไทย) ๑/๑๖๓-๑๖๓/๑๓๕-๑๓๙.

^๖ดูรายละเอียดใน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรม พุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๒๓๙.

ปาราชิกซึ่งถือว่าเป็นอาบัติหนัก (ครุกาบัติ) ที่ภิกษุผู้ล่วงละเมิดจะขาดจากความเป็นภิกษุทันที ได้แก่

๑. ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ ว่าด้วยการเสพเมถุน ภิกษุเสพเมถุน ต้องอาบัติปาราชิก ขาดจากความเป็นภิกษุ เปรียบเหมือนคนถูกตัดศีรษะ แม้จะนำศีรษะมาต่อเข้ากับร่างก็ไม่อาจมีชีวิตได้

๒. ปาราชิกสิกขาบทที่ ๒ ว่าด้วยการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ภิกษุลักทรัพย์มีราคาตั้งแต่ ๕ มาสก (๑ บาท) ต้องอาบัติปาราชิก ขาดจากความเป็นภิกษุ เปรียบเหมือนใบไม้แก่เหลืองหลุดจากขั้วไม่อาจมีความเขียวสดขึ้นอีก

๓. ปาราชิกสิกขาบทที่ ๓ ว่าด้วยการพรากกายมนุษย์ คือ ภิกษุมิเจตนาฆ่ามนุษย์ให้ตาย ต้องอาบัติปาราชิก ขาดจากความเป็นพระภิกษุ เปรียบเหมือนแผ่นหินหนาที่แตกออกเป็นเสี่ยงๆ ไม่อาจประสานเข้ากันได้อีก

๔. ปาราชิกสิกขาบทที่ ๔ ว่าด้วยการกล่าวอวดอุตตริมนุสสธรรม ภิกษุอวดอุตตริมนุสสธรรมที่ไม่มีในตน ต้องอาบัติปาราชิก ขาดจากความเป็นพระภิกษุ เปรียบเหมือนต้นตาลยอดด้วน ไม่อาจงอกขึ้นมาใหม่ได้

การบัญญัติอาบัติปาราชิกนั้นมีเรื่องพระสุทินเป็นต้นแบบ ในพระไตรปิฎกพระพุทธองค์ตรัสตำหนิพระสุทินว่า โมฆบุรุษ^๓ในการที่เธอเสพสัทธิธรรม ซึ่งเป็นประเวณีของชาวบ้าน มารยาทของคนชั้นต่ำ กิริยาชั่วหยาบ มีน้ำเป็นที่สุด เป็นกิจที่จะต้องทำในที่ลับ ต้องทำกันสอง ต่อสองนี้มีโทษมาก เธอเป็นคนแรกที่ก่ออกุศลธรรมก่อนใครๆ การทำอย่างนี้มีได้ทำคนที่ยังไม่เลื่อมใสให้เลื่อมใส หรือทำคนที่เลื่อมใสอยู่แล้วให้เลื่อมใสยิ่งขึ้นได้เลย ที่จริง

^๓คำว่า “โมฆบุรุษ” หมายถึง คนเปล่า บุรุษเปล่า คนโง่เขลาใช้ไม่ได้ ทำตนเองให้พลาดจากประโยชน์ที่พึงได้พึงถึง.

กลับจะทำให้คนที่ไม่เลื่อมใสก็ไม่เลื่อมใสไปเลย คนที่เลื่อมใสอยู่แล้วบางพวกก็จะกลายเป็นอื่นไป”^๘

การบัญญัติสิกขาบทข้อแรกนับว่าสอดคล้องกับค่านิยมของสังคมและหลักการศาสนาสำคัญครั้งพุทธกาลที่กำหนดให้นักบวชต้องเว้นขาดจากการมีเพศสัมพันธ์ ปาราชิกสิกขาบทที่ ๒ และ ที่ ๓ อนุโลมตามหลักปฏิบัติของสังคมที่เจริญแล้วทั้งหลาย เพราะแม้แต่คฤหัสถ์ก็มีการห้ามลักทรัพย์ และห้ามฆ่ามนุษย์ ส่วนปาราชิกสิกขาบทที่ ๔ มุ่งป้องกันสังคมจากการถูกหลอกลวงโดยผู้อวดคุณวิเศษที่ไม่มีในตน พระพุทธเจ้าทรงเรียกภิกษุผู้อวดคุณวิเศษที่ไม่มีในตนว่าเป็นยอดมหาโจรในโลก เพราะบริโภคก่อนข้าวของประชาชนด้วยอาการแห่งขโมย^๙ กฎเกณฑ์ที่พระพุทธองค์ทรงตั้งหรือบัญญัติขึ้นมาเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบนั้น เป็นเรื่องของพระวินัยล้วนๆ^{๑๐}

คำว่า “พระวินัย” หมายถึง พุทธบัญญัติเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิตและวิธีดำเนินกิจการต่างๆ ของภิกษุสงฆ์ พระวินัยบัญญัตินี้ แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน

๑. อาทิพรหมจริยกาสิกขา หมายถึง หลักการศึกษาอบรมในฝ่ายบพบัญญัติหรือข้อปฏิบัติอันเป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้เป็นพุทธอาณัติ เพื่อป้องกันความประพฤติเสียหาย และวางโทษแก่ภิกษุผู้ล่วงละเมิดโดยปรับอาบัติหนักบ้าง เบาบ้าง พระสงฆ์สวดทุกกึ่งเดือน เรียกว่า พระปาติโมกข์

๒. อภิสมจาริกาสิกขา หมายถึง หลักการศึกษาอบรมในฝ่ายขนบธรรมเนียมเกี่ยวกับมรรยาท และความเป็นอยู่ที่ดีงามสำหรับชักนำความประพฤติ ความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ให้ดีงาม

^๘วิ.มหา(ไทย) ๑/๓๙/๒๘.

^๙วิ.มหา. (ไทย) ๑/บทนำ/[๑๓-๑๔].

^{๑๐}หมายถึงทั้งพระพุทธรูปบัญญัติและอนุพุทธรูปบัญญัติ.

มีคุณค่า น่าเลื่อมใสศรัทธายิ่งขึ้นไป^{๑๑} อาทิพรหมจริยกาสิกขา และอภิสมัจจาริกาสิกขา ทั้ง ๒ ส่วนนี้ รวมกันเรียกว่า “พระวินัย”

“พระวินัย” เป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นสำหรับฝึกหัดอบรม กุลบุตรผู้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา เพราะผู้เข้ามาบวชนั้นมาจากต่างตระกูล ต่างชนชั้น ต่างอหิชาศัย ต่างจิตใจ หากไม่มีพระวินัยควบคุมความประพฤติให้เป็นระเบียบเรียบร้อยก็จะเป็นหมู่ภิกษุที่สับสนวุ่นวาย ไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใสศรัทธา ถ้าภิกษุทุกรูปประพฤติตามพระวินัยก็จะเป็นหมู่ภิกษุที่งดงาม นำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาและทำให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ยืนนาน เปรียบเหมือนดอกไม้บานนานาชนิดที่ถูกร้อยไว้ด้วยด้ายจึงไม่แตกแยกกระจัดกระจาย ทั้งยังคุมกันเข้าเป็นพวงมาลัยที่สวยงาม

การบัญญัติพระวินัย เป็นเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้พระพุทธศาสนา ดำรงอยู่ได้ยืนนาน ดังพระมหากัสสปเถระผู้เป็นประธานสงฆ์ในการทำสังคายนาครั้งที่ ๑ ได้ตกลงกับพระสังคีติกาจารย์ทั้งหลายว่า จะสังคายนาพระวินัยก่อน เพราะท่านเห็นว่าพระวินัยเป็นอายุของพระพุทธศาสนา ดังที่สมันตปาสาทิกา อรรถกถาวินัยปิฎกบันทึกว่า “พระวินัยจัดว่าเป็นอายุของพระพุทธศาสนา เมื่อพระวินัยดำรงอยู่ พระศาสนาก็ชื่อว่าดำรงอยู่ ดังนั้น จึงขอสังคายนาพระวินัยก่อน”^{๑๒}

๒.๒.๑ สิกขาหรือสิกขาบท

^{๑๑}วิ.มหา. (ไทย) ๑/บทนำ/[๓].

^{๑๒}วิ.มหา.(ไทย) ๑/บท/[๙-๑๐].

“สิกขา” ตามพจนานุกรม หมายถึง ข้อที่จะต้องศึกษา ข้อที่ต้องปฏิบัติ ได้แก่ คีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเรียกว่า ไตรสิกขา^{๑๓}

“สิกขาบท” ตามพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ หมายถึง ข้อที่ต้องศึกษา ข้อศีล ข้อวินัย บทบัญญัติข้อหนึ่งในพระวินัยที่ภิกษุพึงศึกษาปฏิบัติ คีล ๕ คีล ๘ คีล ๑๐ คีล ๒๒๗ คีล ๓๑๑ แต่ละข้อเรียกว่า สิกขาบท เพราะเป็นข้อที่จะต้องศึกษาหรือเป็นบทฝึกฝนอบรมตนเองของสาธุชน อุบาสก อุบาสิกา สามเณร สามเณรี ภิกษุ และภิกษุณี ตามลำดับ^{๑๔}

ดังนั้น “สิกขาหรือสิกขาบท” จึงหมายถึงศีลหรือพระวินัยที่บัญญัติไว้เพื่อให้ภิกษุศึกษา และปฏิบัติตาม หากละเมิดหรือฝ่าฝืนย่อมต้องอาบัติหรือถูกลงโทษตามที่บัญญัติไว้ แต่ละกรณีๆ ไปการบัญญัติสิกขาบทนั้น มีประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ^{๑๕}

๑. เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์
๒. เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์
๓. เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก
๔. เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศีลดีงาม
๕. เพื่อปิดกั้นอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในปัจจุบัน
๖. เพื่อกำจัดอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในอนาคต
๗. เพื่อความเลื่อมใสของคนที่ยังไม่เลื่อมใส
๘. เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นของคนที่ไม่เลื่อมใสแล้ว
๙. เพื่อความตั้งมั่นแห่งลัทธิธรรม

^{๑๓}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๐), หน้า ๘๒๐.

^{๑๔}พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๓๘), หน้า ๓๓๙.

^{๑๕}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๓๙/๒๘-๒๙.

๑๐. เพื่อเอื้อเพื่อวินัย

อานิสงค์ของการรักษาพระวินัย ๓ ประการ คือ ๑) ไม่เกิดวิปถีสาร คือ ไม่เดือดร้อนใจภายหลัง ๒) ได้รับความชื่นชมชื่น เพราะรู้สึกว่าได้ประพฤติดีงามแล้ว ๓) มีความมั่งคั่งในหมู่ภิกษุผู้มีศีล (ส่วนผู้ไม่รักษาวินัยย่อมได้รับผลตรงกันข้าม)

๒.๒.๒ อาบัติ

“อาบัติ” หมายถึง การต้อง การล่วงละเมิด คำนี้เป็นชื่อเรียกภิกษุที่ล่วงละเมิดสิกขาบทนั้นๆ เป็นชื่อเรียก “โทษ” หรือ “ความผิด” ที่เกิดจากการล่วงละเมิดสิกขาบท^{๑๖} เป็นอาบัติหรือต้องโทษตามความผิดนั้นๆ มี ๗ ประเภท คือ

๑. ปาราชิก
๒. สังฆาทิเสส
๓. ฤทธัจจย
๔. ปาจิตตีย์
๕. ปฏิเทสนียะ
๖. ทุกกฏ
๗. ทุพภาสิต

การปรับอาบัติหรือการลงโทษแก่ผู้ล่วงละเมิดพระวินัยนั้น ในพระพุทธศาสนามีการลงโทษไปตามลำดับของความหนักเบา ๓ ระดับ คือ

๑. โทษหนัก (ครุโทษ) คือ อาบัติปาราชิก ๔ ภิกษุผู้ล่วงละเมิดขาดจากความเป็นพระภิกษุ

^{๑๖}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร:อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๐), หน้า ๙๑๗.

แต่หากการกระนั้นไม่ครบองค์ประกอบที่จะเป็นอาบัติปาราชิก ภิกษุผู้ล่วงละเมิดอาจจะต้องอาบัติที่เบาลงมา เช่น ฤทธัจจย หรือ ทุกกฏแล้วแต่กรณีฯ ไป

๒. โทษปานกลาง(มัชฌิมโทษ) คือ อาบัติสังฆาทิเสส ๑๓ ภิกษุผู้ล่วงละเมิดต้องอยู่กรรมประพฤติวัตรอย่างหนึ่งจึงจะพ้นจากอาบัตินี้ แต่หากการกระนั้นไม่ครบองค์ประกอบที่จะเป็นอาบัติสังฆาทิเสส ภิกษุผู้ล่วงละเมิดอาจจะต้องอาบัติที่เบาลงมา คือ ฤทธัจจย หรือ ทุกกฏ แล้วแต่กรณีฯ ไป

๓. โทษเบา(ลหุโทษ) คือ อาบัตินิสสัคคียปาจิตติย ๓๐, ปาจิตติย ๙๒, ปฏิเทสนียะ ๔, เสนิยวัตร ๗๕ และ อธิกรณสมณะ ๗ ภิกษุผู้ล่วงละเมิดต้องรับโทษเบา ๕ ประเภท คือ ฤทธัจจย ปาจิตติย ปฏิเทสนียะ ทุกกฏ และ ทุพภาษิต อย่างใดอย่างหนึ่งแล้วแต่กรณีฯ ไป

สำหรับอาบัติเบา ๕ ประเภทนี้ ผู้ล่วงละเมิดต้อง“ปลงอาบัติ” กล่าวคือ ภิกษุนั้นจะต้องประกาศสารภาพผิดต่อหน้าภิกษุด้วยกัน จึงจะพ้นจากอาบัติเหล่านี้^{๑๗}การปรับอาบัตินี้กล่าวข้างต้น จึงเห็นได้ว่ามีอยู่ ๒ ประเภท คือ

๑. อเตกัจฉา อาบัติที่แก้ไขไม่ได้ คือ อาบัติปาราชิก

๒. สเตกัจฉา อาบัติที่แก้ไขได้ คือ อาบัติตั้งแต่สังฆาทิเสส ลงมาถึงทุพภาษิต

อาบัติที่เกิดจากการล่วงละเมิดสิกขาบทที่เรียกว่าโทษหรือความผิดนั้น หากแบ่งโดยย่อ มีอยู่ ๒ ประเภท คือ โลกวัชชะ และปณณัตติวัชชะ

๑. โลกวัชชะ หมายถึงโทษทางโลกหรือความผิดแก่ชาวโลก คือ อกุศลกรรมบถ ทางที่นำไปสู่ความชั่ว สิกขาบทที่เป็นโลกวัชชะนั้น ไม่ว่าจะเป็นบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ เมื่อล่วงละเมิดแล้วย่อมมีความผิดทั้งสิ้นเพราะเป็นเรื่องไม่เหมาะสมทั่วไป เกิดจากจิตที่เป็นอกุศล เช่น การพูดเท็จ การดื่มสุราเมรัย การทำลาย

^{๑๗}วิ.มหา. (ไทย) ๑/บทนำ/[๘].

ชีวิต พระชินาสพทั้งหลายย่อมไม่ล่วงละเมิดสิกขาบทที่เป็นโลกวัชชะ

๒. ปณัตติวัชชะ หมายถึง โทษทางพระบัญญัติ ความผิดตามพระบัญญัติสิกขาบทที่เป็นปณัตติวัชชะนั้น พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติไว้แก่ภิกษุสงฆ์ ปรับโทษแก่ผู้ล่วงสงฆ์ละเมิด ไม่ปรับโทษแก่คฤหัสถ์ เช่น การฉันอาหารในเวลาวิกาล การพราภุตคาม การเล่นน้ำ พระชินาสพเมื่อไม่อาจรู้อาจล่วงละเมิดสิกขาบทที่เป็นปณัตติวัชชะได้^{๑๔}

ผู้ละเมิดสิกขาบทเป็นเหตุให้ต้องอาบัติ แต่การต้องอาบัติจะเกิดขึ้นได้นั้นเพราะมีสมุฏฐานหรือบ่อเกิดแห่งอาบัติ มี ๖ ประการ คือ

๑. ลำพังกาย คือ กายเป็นทางเกิดแห่งอาบัติ
๒. ลำพังวาจา คือ วาจาเป็นทางเกิดแห่งอาบัติ
๓. กายกับจิต คือ กายกับความจงใจเป็นทางเกิดแห่งอาบัติ
๔. วาจากับจิต คือ วาจากับความจงใจเป็นทางเกิดแห่งอาบัติ
๕. กายกับวาจา คือ กายกับวาจา(ควบกันเข้า)เป็นทางเกิดแห่งอาบัติ
๖. กาย วาจา กับจิต คือ กายกับวาจา(เต็มจิตเข้าไป)เป็นทางเกิดแห่งอาบัติ

อาบัติหากเฟ่งโดยเจตนามี ๒ ประเภท คือ

๑. สจิตตกะ เกิดขึ้นโดยมีเจตนา
๒. อจิตตกะ เกิดขึ้นโดยไม่มีเจตนา

อาการของภิกษุที่ต้องอาบัติ ๖ ประการ

๑. อะลัชชิตา ต้องด้วยไม่ละอาย
๒. อัญญาณะตา ต้องด้วยไม่รู้
๓. กุกกุจจะปะกะตะตา ต้องด้วยสงสัยแล้วขึ้นทำ

^{๑๔}วิ.มหา. (ไทย) ๒/บทนำ/[๓๕].

๔. อะกัปปิเย กัปปิยะสัณฺญิตา ต้องด้วยสำคัญว่าควร ใน
ของที่ไม่ควร

๕. กัปปิเย อะกัปปิยะสัณฺญิตา ต้องด้วยสำคัญว่าไม่ควร ใน
ของที่ควร

๖. สะติสัมโมสา ต้องด้วยลิมสติ

หลักปฏิบัติเมื่อมีการต้องอาบัติ

๑. ภิกษุผู้ต้องอาบัติจะต้องทำคืนตามวิธีนั้นๆ

๒. ภิกษุอื่นที่รู้เห็นจะพึงตักเตือนด้วยความเมตตา

๓. คณะสงฆ์พึงทำตามสมควรแก่พระธรรมวินัย

๒.๒.๓ การรับอาบัติ

การรับอาบัติหรือการลงโทษภิกษุผู้ละเมิดนั้นต้องมีการ
ไต่สวนก่อนแล้ว จึงจะวินิจฉัยว่าควรลงโทษหรือไม่ วิธีการไต่สวน
หรือวินิจฉัยนี้เรียกว่า “อธิกรณสมณะ”

อธิกรณสมณะ แปลว่า ธรรมเครื่องระงับอธิกรณ์ หรือ
วิธีการเพื่อระงับอธิกรณ์มี ๗ ประการ คือ

๑. สัมมุขาวินัย ระงับในที่พร้อมหน้าสงฆ์ พร้อมหน้าบุคคล
พร้อมหน้าวัตถุ และหน้าธรรม

คำว่า“พร้อมหน้าสงฆ์” คือ ภิกษุเข้าประชุมครบองค์ คือ
ประชุมตามที่กำหนดไว้ในแต่ละกรณี

คำว่า“พร้อมหน้าบุคคล”คือ คู่กรณีหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง
ในเรื่องนั้นอยู่พร้อมหน้า

คำว่า “พร้อมหน้าวัตถุ”คือ ยกเรื่องที่เกิดขึ้นมาวินิจฉัย

คำว่า“พร้อมหน้าธรรม”คือ วินิจฉัยถูกต้องโดยธรรมวินัย

๒. สติวินัย ระงับโดยประกาศสมมติให้ว่าเป็นพระอริยะผู้มี
สติสมบูรณ์

คำว่า“สติวินัย”คือ วิธีระงับอธิกรณ์โดยเอาสติเป็นหลัก ใน
กรณีที่มีผู้โจทก์พระอรหันต์ด้วยศีลวิบัติ สงฆ์จะสวดสมมติให้แก่ผู้

เป็นพระอรหันต์นั้นว่า“ท่านผู้นี้มีสติสมบูรณ์”เป็นการบอกให้รู้ว่าใครจะโจทก์พระอรหันต์ด้วยอาบัติไม่ได้

๓. อมูพหวินัย ระวังโดยยกประโยชน์ให้ว่าต้องอาบัติขณะเป็นบ้า

คำว่า “อมูพหวินัย” คือ วิธีระงับอธิกรณ์โดยยกประโยชน์แก่ภิกษุที่หายเป็นบ้าแล้ว ในกรณีที่มีผู้โจทก์ภิกษุนั้นด้วยอาบัติที่ต้องขณะเป็นบ้า สงฆ์จะสวดประกาศสมมติเพื่อไม่ให้ใครๆ โจทก์เธอด้วยอาบัติ

๔. ปฏิญญาตกระณะ ระวังตามคำรับของจำเลย

คำว่า“ปฏิญญาตกระณะ”คือ วิธีการระงับอธิกรณ์โดยปรับอาบัติตามคำรับสารภาพของจำเลย การแสดงอาบัติก็ถือว่าเป็นปฏิญญาตกระณะเช่นเดียวกัน

๕. เยกยยลิกา ระวังตามเสียงข้างมาก

คำว่า“เยกยยลิกา”คือ การระงับโดยการตัดสินของเสียงข้างมาก สงฆ์จะใช้วิธีการนี้ในกรณีที่บุคคลหลายฝ่ายมีความเห็นไม่ตรงกัน

๖. ตัสสปาปิยลิกา ระวังโดยการลงโทษแก่ผู้กระทำผิด

คำว่า“ตัสสปาปิยลิกา”คือ วิธีระงับอธิกรณ์โดยการตัดสินลงโทษแก่ผู้กระทำผิด เมื่อสงฆ์พิจารณาตามพยานหลักฐานแล้วเห็นว่ามีความผิดจริง แม้เธอจะไม่รับสารภาพ

๗. ตินวัตถการกะ ระวังโดยการประนีประนอม

คำว่า“ตินวัตถการกะ”คือ วิธีระงับอธิกรณ์โดยการที่ทั้ง ๒ ฝ่าย ประนีประนอมกัน เปรียบเหมือนเอาหญ้ากลบไว้ ไม่ต้องชำระสะสางคดีความ วิธีนี้ใช้ระงับอธิกรณ์ที่ยุ่งยาก ที่อาจเป็นอนุวาทาธิกรณ์หรืออาปัตตาธิกรณ์ เช่น กรณีพิพาทกันของภิกษุชาวเมืองโกสัมพี

อธิกรณ์สมณะมี ๗ ประการ ถือว่า เป็นกระบวนการยุติธรรม กระบวนการแก้ปัญหา และกระบวนการดำเนินงาน

กิจการคณะสงฆ์ที่เป็นทางการของสังคมหมู่สงฆ์ แสดงให้เห็นถึงรูปแบบแห่งระบอบประชาธิปไตย และรูปแบบการทำงานของสังคมสงฆ์นับแต่ครั้งพุทธกาลมาจนถึงปัจจุบัน

อธิกรณ์ ๔ ประเภท คือ

๑. วิวาทาธิกรณ์ คือ การเถียงเกี่ยวกับพระธรรมวินัยว่า นี่เป็นพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ นี่ไม่เป็นพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าแสดงไว้ เป็นต้น

๒. อนุวาทาธิกรณ์ คือ การกล่าวหา ใสความ โจมตีกันด้วยอาบัติต่างๆ

๓. อาปัตตาทิกรณ์ คือ การต้องอาบัติ การปรับอาบัติ และการแก้ตัวให้พ้นจากอาบัติ

๔. กิจจาธิกรณ์ คือ กิจธุระต่างๆ ที่สงฆ์จะต้องทำ เช่น การสวดปาติโมกข์ การอุปสมบท เป็นต้นอธิกรณ์ ๔ ประเภทนี้สามารถระงับโดย อธิกรณ์สมณะมี ๓ ประการ ดังนี้

๑. วิวาทาธิกรณ์ ระงับด้วย สัมมุขาวินัย และเยภยยสิกา

๒. อนุวาทาธิกรณ์ ระงับด้วยเยภยยสิกา สติวินัย อมูพหวินัย และ ตัสสปาปิยสิกา

๓. อาปัตตาทิกรณ์ ระงับด้วย สัมมุขาวินัย ปฎิญญา ตกณะ และ ตินวัตถการกะ

๔. กิจจาธิกรณ์ ระงับด้วยสัมมุขาวินัย^{๑๙}

ข้อยกเว้นไม่ปรับอาบัติหรืออนาปัตติวาระ กล่าวคือ ภิกษุดังต่อไปนี้ไม่ต้องอาบัติ

๑.ภิกษุไม่รู้สีกตัว

๒.ภิกษุไม่ยินดี

๓.ภิกษุวิกลจริต

๔.ภิกษุมิจิตฟุ้งซ่าน

๕.ภิกษุกระสับกระส่ายเพราะเวทนา

๖.ภิกษุต้นบัญญัติ^{๒๐}

^{๑๙}วิ.มหา. (ไทย) ๒/บทนำ/[๓๖-๓๘].

๒.๓ พระบัญญัติ

พระบัญญัติ หมายถึง สิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเป็นข้อห้ามมิให้ภิกษุล่วงละเมิด มีบทกำหนดโทษหรือปรับอาบัติแก่ผู้ล่วงละเมิด ถ้าเป็นการบัญญัติสิกขาบทในครั้งแรกเรียกว่า มุลบัญญัติ หรือเรียกว่าเป็นครั้งแรกของพระวินัย สำหรับปาราชิกสิกขาบทที่ ๓ นั้น พระพุทธองค์ทรงมีพระบัญญัติว่า

“ก็ ภิกษุใดจงใจพรากกายมนุษย์จากชีวิต หรือแสวงหาคัดราอันจะพรากกายมนุษย์นั้น แม้ภิกษุนี้ก็เป็นปาราชิก หาสิ่งवासมิได้”^{๒๑}

“การพรากกายมนุษย์จากชีวิต”เป็นคำที่ใช้ในพระวินัยปิฎก ปาราชิกกัณฑ์เท่านั้น ซึ่งหมายถึง การที่ภิกษุทำฆาตกรรม หรือการฆ่าคนตายหรือการฆ่าผู้อื่นให้ตายโดยจงใจ

สำหรับคำว่า“ฆาตกรรม”ตามความหมายของคนทั่วไป หมายถึง การฆ่าคน^{๒๒} (ให้ตาย) ถ้าไม่ตายถือว่าเป็นการประทุษร้ายหรือการทำร้ายเท่านั้น

ตามคติหรือความเชื่อของชาวพุทธเชื่อว่า “คน”หรือ “มนุษย์”เป็นสัตว์โลกชนิดหนึ่งที่สามารถบรรลุธรรมขั้นสูงได้ คนจึงเป็นสัตว์ที่ประเสริฐกว่าสัตว์เดียรัจฉาน ดังนั้น การฆ่าคน จึงเสมือนเป็นการฆ่าสัตว์ด้วย

สำหรับพุทธบริษัทที่เป็นคฤหัสถ์เมื่อ“พรากกายจากชีวิตมนุษย์”หรือ“ฆ่าคน”จึงไม่เป็นการละเมิดปาราชิกสิกขาบทที่ ๓

^{๒๐}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๖๖/๕๓.

^{๒๑}วิ.มหา.(ไทย) ๑/๑๖๒-๑๖๗/๑๓๔-๑๓๗.

^{๒๒}พระกรม กมโร (วิเศษวงษา), “การศึกษาวิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหาฆาตกรรมตามแนวพุทธจริยศาสตร์”วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต,(บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ,๒๕๕๐), หน้า ๑๔๗.

เหมือนภิกษุ แต่ผิดศีลข้อที่ ๑ ของศีลทั้ง ๕ ซึ่งศีลห้านี้เป็นข้อห้ามสำหรับคฤหัสถ์

องค์ประกอบของผู้ละเมิดศีลข้อที่ ๑ “ปาณาติบาต” มีดังนี้

๑. สัตว์นั้นมีชีวิต(ปาโณ)
๒. รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต (ปาณสณญิตา)
๓. มีจิตคิดจะฆ่า(วธกจิตต์)
๔. ทำความเพียรเพื่อให้ตาย(ธโยโค)
๕. สัตว์นั้นตายลงด้วยความเพียรนั้น(เตนมรณ)^{๒๓}

เมื่อมีการกระทำครบองค์ประกอบ ๕ ประการนี้ ถือว่าบุคคลนั้น ได้ล่วงละเมิดศีลข้อปาณาติบาตแล้ว ซึ่งอนุโลมว่า ภิกษุฆ่ามนุษย์นั้นก็ต้องครบองค์ประกอบ ๕ ประการนี้เช่นกันและในองค์ประกอบทั้ง ๕ นี้ พระพุทธองค์ก่อนที่จะปรับอาบัติต่อผู้กระทำผิดทรงถามถึงเจตนา หรือต้นจิตเป็นสำคัญ แล้วจึงลงโทษด้วยการปรับอาบัติเป็นลำดับไป

๒.๓.๑ อนุบัญญัติ

อนุบัญญัติ หมายถึง ข้อบัญญัติที่เพิ่มเติมในภายหลัง เพื่อบัญญัติเพิ่มเติมข้อความให้กับสิกขาบทนั้นเพื่อความรอบครอบรัดกุมสำหรับตติยปาราชิกกัณฑ์ คือ ปาราชิกสิกขาบทที่ ๓ พระพุทธองค์ทรงมีอนุบัญญัติว่า

“อนึ่ง ภิกษุใดจงใจพรากกายมนุษย์จากชีวิตหรือแสวงหา ศัสตราอัน จะพรากกายมนุษย์นั้น พุตพรรณนาคุณความตายหรือชักชวนเพื่อให้ตายว่าท่านผู้เจริญจะมีชีวิตอย่างลำบากยากเข็ญนี้ไปทำไม ท่านตายเสียดีกว่า ดังนี้ เธอมีจิตใจอย่างนี้ มีดำริในใจ

^{๒๓}ม หามกุฏราชวิทยาลัย,มงคลตกที่ปนิปฐโม ภาค, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย,๒๕๓๒), หน้า ๒๐๑.

อย่างนี้ พุทพรรณนาคุณความตายหรือชักชวนเพื่อความตายโดยประการต่างๆ แม้ภิกษุนี้ก็ป็นปาราชิก หาสิ่งวาสนได้”^{๒๔}

ส่วนสาเหตุที่ทำให้เกิดมีการเพิ่มเติมพระบัญญัติขึ้นมาในภายหลังที่เรียกว่า“อนบัญญัติ”นั้น มีดังนี้ คือ

ครั้งนั้น มีอุบาสกคนหนึ่งเกิดเจ็บป่วย พวกภิกษุฉัพพัคคีย์มีความพอใจในภรรยาของอุบาสกนั้น จึงพุทพรรณนาคุณความดีแห่งความตาย อุบาสกนั้นเชื่อก็ได้รับประทานเฉพาะของแสดงเป็นเหตุให้โรคกำเริบร้ายแรง และตายด้วยโรคนั้น ภรรยาของอุบาสกจึงตำหนิตีเตียนพวกภิกษุฉัพพัคคีย์เหล่านั้น ความทราบถึงพระพุทธเจ้าทรงเรียกประชุมสงฆ์ได้สวนได้ทราบความจริงแล้ว จึงทรงดำหนิและทรงบัญญัติเพิ่มเติมห้ามการพรรณนาคุณของความตาย หรือชักชวนเพื่อให้ตายว่า ภิกษุใดละเมิดต้องอาบัติปาราชิก

๒.๓.๒ สิกขาบทวิภังค์

สิกขาบทวิภังค์ หมายถึง การอธิบายความหมายของศัพท์หรือข้อความในพระบัญญัติ และอนบัญญัติให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นในพระบัญญัติ และอนบัญญัติ มีสิกขาบทวิภังค์จำนวน ๑๘ วลีดังนี้ คือ

๑.คำว่า “อนึ่ง...ใด” หมายถึง ผู้ใด ผู้เช่นใด

๒.คำว่า“ภิกษุ”หมายถึง ภิกษุเพราะเป็นผู้ขอ

๓.คำว่า“จงใจ” หมายถึง การรู้อยู่ รู้ดีอยู่ จงใจ ตั้งใจ ล่วงละเมิด

๔.คำว่า“กายมนุษย์” หมายถึง จิตดวงแรกเกิด คือ วิญญาณดวงแรกปรากฏขึ้นในครรภ์มารดา จนถึงเวลาตาย อตภาพในระหว่างนี้ชื่อว่ากายมนุษย์

^{๒๔}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๑๗๑/๑๔๐-๑๔๑.

๕.คำว่า “พราภจากชีวิต” หมายถึง ตัดทำลายชีวิตินทรีย์ ตัดความสืบทอด

๖.คำว่า “แสวงหาศีลตราอันจะพราภกายมนุษย์นั้น” หมายถึง การแสวงหาดาบ หอก ฉมวก หลาว ค้อน หิน มีด ยาพิษ หรือเชือก

๗.คำว่า “กล่าวพรรณนาคุณความตาย” หมายถึง การแสดง โทษในควมมีชีวิตอยู่ พรรณนาคุณความตายว่า หลังจากตาย แล้ว ท่านจักไปบังเกิดในสุคติโลกสวรรค์ จักเฝ้าอมัพรังพร้อมด้วย กามคุณห้าอันเป็นทิพย์ในที่นั้น

๘.คำว่า “ชักชวนเพื่อให้ตาย” หมายถึง การชักชวนให้น่า มีดมา ให้กินยาพิษ หรือเอาเชือกผูกคอตาย

๙.คำว่า “ท่านผู้เจริญ” นั้น เป็นคำร้องเรียก

๑๐.คำว่า “จะมีชีวิตอย่างลำบากเข็ญนี้ไปทำไม ท่าน ตายเสียดีกว่า” นั้นหมายถึงว่า ชีวิตที่ว่ายากแค้น คือ เทียบกับชีวิต ของคนมั่งคั่ง ชีวิตของคนขัดสนก็ว่ายากแค้น เทียบกับชีวิต ของคนมีทรัพย์ ชีวิตของคนไม่มีทรัพย์ก็ว่ายากแค้น เทียบกับ ชีวิตของพวกเทวดา ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายก็ว่ายากแค้น

๑๑.คำว่า “ชีวิตลำบาก” ได้แก่ ชีวิตคนมือขาด เท้าขาด ทั้ง มือและเท้าขาด หูเหว่ง จมูกเหว่ง ทั้งหูเหว่งจมูกเหว่ง มีชีวิตอยู่อย่าง ยากเข็ญเช่นนี้ไปทำไม ตายเสียดีกว่าอยู่

๑๒.คำว่า “มีจิตใจอย่างนี้” ได้แก่ จิตคือใจ ใจคือจิต

๑๓.คำว่า “ดำริในใจอย่างนี้” คือ มีความมั่นหมายจะให้ ตาย มีเจตจำนงจะให้ตาย มีความประสงค์จะให้ตาย

๑๔.คำว่า “โดยประการต่างๆ” คือ โดยอาการสูงต่ำ

๑๕.คำว่า “ชักชวนเพื่อความตาย” คือ ชักชวนให้น่ามีดมา ให้กินยาพิษ ให้ใช้เชือกผูกคอตาย ให้โดดลงบ่อ ลงเหว หรือที่ผา ชัน

๑๖. คำว่า“แม่ภิกษุนี้”เป็นคำที่พระผู้มีพระภาคตรัสเทียบเคียงกับภิกษุ ๒ รูปแรก คือ พระสุทินกัลลันทบุตรในปฐมปาราชิก และพระพระธัญญกุมภการบุตรในทุติยปาราชิก

๑๗. คำว่า“เป็นปาราชิก”หมายถึง ภิกษุผู้จงใจพรากกายมนุษย์เสียจากชีวิต ย่อมไม่เป็นสมณะไม่เป็นเชื้อสายศากยบุตรเปรียบเหมือนแผ่นศิลาหนาแตกออกเป็น ๒ เลี่ยง จะประสานให้สนิทเป็นเนื้อเดียวกันอีกไม่ได้ ดังนั้น พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่าเป็นปาราชิก

๑๘. คำว่า“หาสังวาสมิได้” ที่ชื่อว่าสังวาส ได้แก่ กรรมที่ทำร่วมกันอุทเทสที่สวดร่วมกัน ความมีสิกขาเสมอกัน นี้ชื่อว่าสังวาสสังวาสนั้นไม่มีกับภิกษุรูปนั้น ด้วยเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า หาสังวาสมิได้

๒.๓.๓ บทภาษณีย์

บทภาษณีย์ หมายถึง การนำเอาคำในสิกขาบทวิภังค์มาขยายความเพิ่มเติมเพื่อให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น มีทั้งหมด ๒๙ วลี คือ

๑. คำว่า “ทำเอง”หมายถึง ลงมือฆ่าเองด้วยกาย ด้วยเครื่องประหารที่เนื่องด้วยกาย หรือเครื่องประหารที่ต้องขาดไป

๒. คำว่า“ยืนอยู่ใกล้”หมายถึง ยืนสั่งอยู่ใกล้ๆ เช่น จงแทงอย่างนี้จงฆ่าอย่างนี้ เป็นต้น

๓. คำว่า“สั่งทูต”หมายถึง สั่งการให้ผู้อื่นทำการแทนตน

ก. ภิกษุสั่งภิกษุว่า“ท่านจงฆ่าผู้ชื่อนี้”ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุผู้รับคำสั่งฆ่าผู้นั้นตายต้องอาบัติปาราชิกทั้ง ๒ รูป

ข. ภิกษุสั่งภิกษุว่า “ท่านจงฆ่าผู้ชื่อนี้”ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุผู้รับคำสั่งฆ่าผู้อื่นตาย ภิกษุผู้สั่งไม่ต้องอาบัติ ภิกษุผู้ฆ่าต้องอาบัติปาราชิก

ค. ภิกษุสั่งภิกษุว่า“ท่านจงฆ่าผู้ชื่อนี้” ต้องอาบัติทุกกฏ
ภิกษุผู้รับคำสั่งเข้าใจว่าเป็นผู้อื่นแต่ฆ่าผู้นั้น ต้องอาบัติปาราชิกทั้ง
๒ รูป

ง. ภิกษุสั่งภิกษุว่า“ท่านจงฆ่าผู้ชื่อนี้”ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุ
ผู้รับคำสั่งเข้าใจว่าเป็นผู้อื่นและฆ่าผู้อื่น ภิกษุผู้สั่งไม่ต้องอาบัติ
ภิกษุผู้ฆ่าต้องอาบัติปาราชิก

๔.คำว่า“สั่งทูตต่อ”สั่งผู้อื่นให้ฆ่าบุคคลอื่นแทนตนอีกต่อ
หนึ่งหรือหลายๆต่อ ดังตัวอย่าง ๒ กรณีต่อไปนี้

ก. กรณีผู้สั่งเจาะจงตัวผู้รับคำสั่ง เช่น ภิกษุ(ผู้เป็นอาจารย์)
สั่งภิกษุ(ชื่อว่าพุทธรักขิต) ว่า “ท่านจงไปบอกภิกษุชื่อ ... นี้ว่า จง
ไปบอกภิกษุชื่อ ... นี้ว่า ภิกษุชื่อนี้จงฆ่าบุคคลนี้”

ภิกษุ(ผู้เป็นอาจารย์) หรือผู้สั่งการ ต้องอาบัติทุกกฏ
ภิกษุผู้รับคำสั่งไปบอกภิกษุอีกรูปหนึ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ
ภิกษุผู้ฆ่ารับคำสั่งภิกษุผู้สั่งครั้งแรก ต้องอาบัติถุลลัจจัย
ภิกษุฆ่าบุคคลนั้นสำเร็จ ต้องอาบัติปาราชิกทุกรูป

ข. กรณีผู้สั่งไม่เจาะจงตัวผู้รับคำสั่ง เช่น ภิกษุ(ผู้เป็น
อาจารย์) สั่งภิกษุ(ชื่อว่าพุทธรักขิต) ว่า “ท่านจงไปบอกภิกษุชื่อ
(ธัมมรักขิต)นี้ว่า จงไปบอกภิกษุชื่อ(สังฆรักขิต)นี้ว่า จงฆ่าบุคคลนี้”

ภิกษุ(ผู้เป็นอาจารย์) หรือผู้สั่งการ ต้องอาบัติทุกกฏ^{๒๔}
ภิกษุผู้รับคำสั่งไปบอกภิกษุอีกรูปหนึ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ
ภิกษุผู้ฆ่ารับคำสั่งต้องอาบัติทุกกฏ
ภิกษุผู้ได้ฆ่าบุคคลนั้นสำเร็จ ภิกษุผู้สั่งครั้งแรกไม่ต้อง
อาบัติ

ภิกษุผู้สั่งต่อและภิกษุผู้ฆ่า ต้องอาบัติปาราชิก

^{๒๔}คำว่า “ทุกกฏ” หมายถึง ทำไม่ดี ชื่ออาบัติเบาอย่างหนึ่งเป็น
ความผิดถ่วงลงมาจากปาฏิเทสนียะ เช่น ใช้ผ้าโพกศีรษะ ต้องอาบัติทุก
กฏ.

๕. คำว่า“พูดไม่สามารถ”หมายถึงว่า ภิขุสั่งการให้ผู้อื่นฆ่าบุคคลอื่นแทนตน(โดยมีกำหนดเวลา) แต่ผู้แทนไม่สามารถทำได้ภายในเวลาที่กำหนด ตัวอย่างเช่น

ภิขุสั่งว่า“จงฆ่าบุคคลชื่อนี้”ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิขุผู้รับคำสั่งไปแล้วกลับมาบอกว่า“กระผมไม่สามารถฆ่าผู้นั้นได้”ผู้สั่งจึงสั่ง(ใหม่)อีกว่า“จงฆ่าผู้นั้นในเวลาที่ท่านสามารถจะฆ่าได้”ผู้สั่งต้องอาบัติทุกกฏ

ภิขุผู้รับคำสั่งฆ่าผู้นั้นสำเร็จ ต้องอาบัติปาราชิกทั้ง ๒ รูป

๖. คำว่า“พูดไปแล้วกลับมา”หมายถึง ภิขุสั่งการให้ภิขุฆ่าผู้อื่น แล้วยกเลิกคำสั่งฆ่านั้นเสีย หากเขาไม่ได้ยินคำสั่งยกเลิก หรือหากได้ยินคำสั่งยกเลิกแต่ยังฝืนไปทำ หรือหากได้ยินคำสั่งยกเลิกแล้วงดเว้นไม่กระทำการจะมีผลต่างกัน ดังเช่น

ก. ภิขุสั่งภิขุว่า“จงฆ่าบุคคลนี้”ต้องอาบัติทุกกฏ

เธอสั่งแล้วเกิดความเดือดร้อนใจ แต่ไม่ได้กล่าวให้ผู้รับคำสั่งได้ยินว่า“อย่าฆ่า”ภิขุผู้รับคำสั่งฆ่าบุคคลอื่นนั้นทำสำเร็จ ต้องอาบัติปาราชิกทั้ง ๒ รูป

ข. ภิขุสั่งภิขุว่า“จงฆ่าบุคคลนี้”ต้องอาบัติทุกกฏ

เธอสั่งแล้วเกิดความเดือดร้อนใจ จึงกล่าวให้ผู้รับคำสั่งให้ยินว่า“อย่าฆ่า” แต่ภิขุผู้รับคำสั่งกล่าวว่า“ท่านสั่งผมแล้ว”ฆ่าบุคคลนั้น ภิขุผู้สั่งไม่ต้องอาบัติภิขุผู้ฆ่า ต้องอาบัติปาราชิก

ค. ภิขุสั่งภิขุว่า“จงฆ่าบุคคลนี้”ต้องอาบัติทุกกฏ

เธอสั่งแล้วเกิดความเดือดร้อนใจ จึงกล่าวให้ผู้รับคำสั่งให้ยินว่า“อย่าฆ่า”ภิขุผู้รับคำสั่งนั้นรับว่า “ดีละ” จึงงดเว้น ไม่ต้องอาบัติทั้ง ๒ รูป

๗. ถึง ๑๐ การกล่าวคำพูดว่า“ทำอย่างไร บุคคลชื่อนี้จะถูกฆ่า” ทั้งในที่ลับและที่ไมลับ(ที่แจ้ง) ภิขุผู้กล่าวต้องอาบัติทุกกฏ

๑๑. คำว่า “การพรรณนาด้วยกาย” หมายถึง ภิภษุแสดงออกด้วยภาษากาย หากผู้ใดกระทำตามภาษากายที่แสดงออกนั้นนั้นจะมีโทษตามลำดับ เช่น

ก. ภิภษุแสดงอาการต่างๆ ด้วยกายเป็นเหตุให้รู้ว่า “ผู้ใดตายอย่างนี้ ผู้นั้นจะได้ทรัพย์ ใต้ยศ หรือได้ไปสวรรค์” ต้องอาบัติทุกกฏ

ข. มีผู้ใดผู้หนึ่งคิดจะตายแล้วทำให้เกิดทุกขเวทนาตามคำพรรณนานั้น ต้องอาบัติถุลลัจจัย^{๒๖}

ค. หากเขาตาย ต้องอาบัติปาราชิก

๑๒. คำว่า “การพรรณนาด้วยวาจา” หมายถึง ภิภษุแสดงออกด้วยการกล่าววาจา หากผู้ใดกระทำตามคำกล่าวนั้นจะมีโทษตามลำดับ เช่น

ก. ภิภษุกล่าววาจาว่า “ผู้ใดตายอย่างนี้ ผู้นั้นจะได้ทรัพย์ ใต้ยศ หรือได้ไปสวรรค์” ต้องอาบัติทุกกฏ

ข. มีผู้ใดผู้หนึ่งคิดจะตายแล้วทำให้เกิดทุกขเวทนาตามคำพรรณนานั้น ต้องอาบัติถุลลัจจัย

ค. หากเขาตาย ต้องอาบัติปาราชิก

๑๓. คำว่า “พรรณนาด้วยกายและวาจา” หมายถึง ภิภษุแสดงออกด้วยภาษากายและกล่าวด้วยวาจา หากผู้ใดกระทำตามคำพรรณนานั้นจะมีโทษตามลำดับ เช่น

ก. ภิภษุแสดงออกด้วยภาษากายและกล่าววาจาว่า “ผู้ใดตายอย่างนี้ ผู้นั้นจะได้ทรัพย์ ใต้ยศ หรือได้ไปสวรรค์” ต้องอาบัติทุกกฏ

ข. มีผู้ใดผู้หนึ่งคิดจะตายแล้วทำให้เกิดทุกขเวทนาตามคำพรรณนานั้น ต้องอาบัติถุลลัจจัย

^{๒๖} คำว่า “ถุลลัจจัย” หมายถึง ความล่วงละเมิดที่หยาบ เช่น ภิภษุ นุ่งห่มหนังเสืออย่างเดียวยกยี้ ต้องอาบัติถุลลัจจัย เป็นต้น.

ค. หากเขาตาย ต้องอาบัติปาราชิก

๑๔. คำว่า“พรรณนาด้วยทนต์” หมายถึง ภาษีสั่งให้ผู้อื่นทำแทนตนด้วยสาส์นหากผู้ใดกระทำตามคำพรรณนานั้นจะมีโทษตามลำดับ เช่น

ก. ภาษีสั่งทนต์ด้วยสาส์นว่า “ผู้ใดตายอย่างนี้ ผู้นั้นจะได้ทรัพย์ ได้ยศ หรือได้ไปสวรรค์” ต้องอาบัติทุกกฏ

ข. มีผู้ใดผู้หนึ่งคิดจะตายแล้วทำให้เกิดทุกขเวทนาตามคำพรรณนาด้วยสาส์นนั้น ต้องอาบัติถุลลัจจัย

ค. หากเขาตาย ต้องอาบัติปาราชิก

๑๕. คำว่า“พรรณนาด้วยหนังสือ”หมายถึง ภาษียืนยันเป็นหนังสือ หากผู้ใดกระทำตามคำพรรณนาที่เป็นหนังสือนั้นมีโทษตามลำดับ เช่น

ก. ภาษียืนยันเป็นหนังสือว่า“ผู้ใดตายอย่างนี้ ผู้นั้นจะได้ทรัพย์ ได้ยศ หรือได้ไปสวรรค์” ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกตัวอักษร

ข. มีผู้ใดผู้หนึ่งคิดจะตายแล้วทำให้เกิดทุกขเวทนาตามคำพรรณนาที่เป็นหนังสือนั้น ต้องอาบัติถุลลัจจัย

ค. หากเขาตาย ต้องอาบัติปาราชิก

๑๖. “หลุมพราง”ได้แก่ การที่ภิกษุขุดหลุมพรางเพื่อทำให้บุคคลอื่นได้รับอันตราย หรือถึงแก่ความตาย ต้องอาบัติหนักเบาต่างกัน เช่น

ก. ภิกษุขุดหลุมพรางไว้เจาะจงมนุษย์ว่า“บุคคลชื่อนี้จะตกลงไปตาย” ต้องอาบัติทุกกฏเมื่อบุคคลชื่อนั้นตกลงไปได้รับทุกขเวทนา ต้องอาบัติถุลลัจจัยหากเขาตาย ต้องอาบัติปาราชิก

ข. ภิกษุขุดหลุมพรางไว้ไม่เจาะจงด้วยคิดว่า“ใครก็ได้จะตกลงไปตาย”ต้องอาบัติทุกกฏมนุษย์ตกลงในหลุมนั้น ภิกษุผู้ขุดต้องอาบัติทุกกฏเมื่อบุคคลชื่อนั้นตกลงไปได้รับทุกขเวทนา ต้องอาบัติถุลลัจจัยหากเขาตาย ต้องอาบัติปาราชิก

ค. ยักษ เปรต หรือสัตว์ดิรัจฉาน(ที่มีกายเป็นมนุษย์)ตกลงไปในหลุมนั้น ภิกษุผู้ชุดต้องอาบัติทุกกฏ

-ยักษ เปรต หรือสัตว์ดิรัจฉาน(ที่มีกายเป็นมนุษย์) เมื่อตกลงไปแล้วได้รับทุกขเวทนา ต้องอาบัติทุกกฏ

-ยักษ เปรต(ที่มีกายเป็นมนุษย์)ตนนั้นตาย ต้องอาบัติอุลลัจจัย

-สัตว์ดิรัจฉาน(ที่มีกายเป็นมนุษย์)ตกลงไปในหลุมนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ

-สัตว์ดิรัจฉาน(ที่มีกายเป็นมนุษย์)ได้รับทุกขเวทนา ต้องอาบัติทุกกฏ

-สัตว์ดิรัจฉาน(ที่มีกายเป็นมนุษย์)ตาย ต้องอาบัติปาราชิก

๑๓.“ที่พึง”หมายถึง ที่พึงที่อยู่ริมบ่อเหว หรือที่ลาดชัน หากคิดปองร้ายมนุษย์ หากเขาเจ็บ หรือตาย ต้องได้รับโทษ เช่น

ภิกษุวางศัตรา หรือทนายาพิษไว้ในที่พึง หรือทำให้ชำรุดหรือวางไว้ที่ริมบ่อ เหว หรือที่ลาดชันด้วยหมายใจว่า จะมีผู้ตกลงไปตายด้วยวิธีนี้ ต้องอาบัติทุกกฏมิผู้ได้รับทุกขเวทนา เพราะศัตราถูกยาพิษหรือตกลงไป ต้องอาบัติอุลลัจจัยหากเขาตาย ต้องอาบัติปาราชิก

๑๔.“การลอบวาง”ได้แก่ ภิกษุวางดาบ หอก ฉมวก หลาวไม้ค้อน หิน มีด ยาพิษ หรือเชือกไว้ใกล้ๆ ด้วยตั้งใจว่า จะมีผู้ตายด้วยวิธีนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ

มีผู้คิดว่าเราจะตายแล้วยังทุกขเวทนาที่เกิดจากสิ่งนั้น ต้องอาบัติอุลลัจจัยหากเขาตาย ต้องอาบัติปาราชิก

๑๕.“เภสัช”หมายถึง เภสัชที่เป็นพิษ หากมีบุคคลกินแล้วเกิดการเจ็บป่วย หรือตายต้องได้รับโทษตามลำดับ เช่น

ภิกษุให้เภสัช ได้แก่ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง หรือน้ำอ้อย ด้วยตั้งใจว่า เขาลิ้มเภสัชนี้แล้วจะต้องตาย ต้องอาบัติทุกกฏเมื่อเขาลิ้มเภสัชแล้วได้รับทุกขเวทนา ต้องอาบัติอุลลัจจัยหากเขาตาย ต้องอาบัติปาราชิก

๒๐. “นำรูปเข้าไปใกล้” หมายถึง การนำรูปภาพ หรือหุ่นที่เป็นรูปที่น่ากลัวและรูปที่ไม่น่ากลัว(รูปน่าพอใจ) ให้ผู้อื่นดู หากเขาเห็นแล้วกลัว หรือตกใจกลัว หรือมีอาการอื่นใด หรือช็อกตาย ภิกษุต้องอาบัติต่างกัน เช่น

ก. ภิกษุนำรูปที่ไม่น่าพอใจ น่ากลัว น่าหวาดเสียว เข้าไปใกล้โดยตั้งใจว่า เขาเห็นรูปนี้แล้วจะตกใจตาย ต้องอาบัติทุกกฏ เขาเห็นรูปแล้วตกใจ ต้องอาบัติกัลลัจจัยหากเขาตาย ต้องอาบัติปาราชิก

ข. ภิกษุนำรูปที่น่าพอใจ น่ารัก น่าจับใจเข้าไปใกล้ด้วยตั้งใจว่า เขาเห็นรูปนี้แล้วจะชুবผอมตายไป เพราะไม่ได้รูปนั้น ต้องอาบัติทุกกฏเขาเห็นรูปนั้นแล้วชুবผอม เพราะไม่ได้รูปนั้น ต้องอาบัติกัลลัจจัยหากเขาตาย ต้องอาบัติปาราชิก

๒๑. “นำเสียงเข้าไปใกล้” หมายถึง การนำเสียงที่ไม่น่าพอใจ และน่าพอใจ ให้ผู้อื่นฟัง หากเขาได้ยินแล้วกลัว หรือตกใจกลัว หรือยินดี หรือมีอาการอื่นใด หรือช็อกตา ภิกษุต้องอาบัติต่างกัน เช่น

ก. ภิกษุนำเสียงที่ไม่น่าพอใจ น่ากลัว น่าหวาดเสียวเข้าไปใกล้โดยตั้งใจว่า เขาได้ยินเสียงนี้แล้วจะตกใจตาย ต้องอาบัติทุกกฏเขาได้ยินเสียงนั้นแล้วแล้วตกใจ ต้องอาบัติกัลลัจจัยหากเขาตาย ต้องอาบัติปาราชิก

ข. ภิกษุนำเสียงที่น่าพอใจ ไพเราะจับใจ เข้าไปใกล้ด้วยตั้งใจว่า เขาฟังเสียงนี้แล้วจะชুবผอมตายไป เพราะไม่ได้เสียงนั้น ต้องอาบัติทุกกฏเขาฟังเสียงนั้นแล้วชুবผอม เพราะไม่ได้เสียงนั้น ต้องอาบัติกัลลัจจัยหากเขาตาย ต้องอาบัติปาราชิก

๒๒ “นำกลิ่นเข้าไปใกล้” หมายถึง การนำกลิ่นที่ไม่น่าพอใจ และน่าพอใจ หากเขาสูดกลิ่นแล้วรังเกียจ หรือยินดี หรือมีอาการอื่นใด หรือช็อกตาย ภิกษุต้องอาบัติต่างกัน เช่น

ก. ภิกษุนำกลิ่นที่ไม่น่าชอบใจ น่ารังเกียจ นำกลิ่นใส่เข้าไปใกล้โดยตั้งใจว่า เขาสูดกลิ่นนี้แล้วจะตายไป เพราะรังเกียจ

เพราะคลื่นไส้ ต้องอาบัติทุกกฏเขาสุตกลืนแล้วเกิดทุกขเวทนา เพราะรังเกียจ เพราะคลื่นไส้ ต้องอาบัติอุลลัจจัยหากเขาตาย ต้องอาบัติปาราชิก

ข. ภิกษุนำกลืนที่น่าพอใจ เข้าไปใกล้ด้วยตั้งใจว่า หากเขาสุตกลืนนี้แล้วจะชুবผอมตายไป เพราะไม่ได้กลืนนั้น ต้องอาบัติทุกกฏเขาสุตกลืนนั้นแล้วชুবผอม เพราะไม่ได้กลืนนั้น ต้องอาบัติอุลลัจจัยหากเขาตาย ต้องอาบัติปาราชิก

๒๓. “การนำรสเข้าไปใกล้” หมายถึง การนำรสที่ไม่น่าพอใจ และรสที่น่าพอใจ หากเขาลิ้มรสแล้วรังเกียจ หรือยินดี หรือมีอาการอื่นใด หรือช็อกตาย ภิกษุต้องอาบัติต่างกัน เช่น

ก. ภิกษุนำรสที่ไม่น่าชอบใจ นำรังเกียจ น่าสะอิดสะเอียน เข้าไปใกล้โดยตั้งใจว่า เขาลิ้มรสนี้แล้วจะตายไป เพราะรังเกียจ เพราะสะอิดสะเอียน ต้องอาบัติทุกกฏเมื่อเขาลิ้มรสนั้นแล้วเกิดทุกขเวทนาเพราะรังเกียจ เพราะสะอิดสะเอียน ต้องอาบัติอุลลัจจัยหากเขาตาย ต้องอาบัติปาราชิก

ข. ภิกษุนำรสที่น่าชอบใจเข้าไปใกล้ด้วยตั้งใจว่า หากเขาลิ้มรสนี้แล้วจะชুবผอมตายไป เพราะไม่ได้รสนั้น ต้องอาบัติทุกกฏเขาลิ้มรสนั้นแล้วชুবผอม เพราะไม่ได้รสนั้น ต้องอาบัติอุลลัจจัยหากเขาตาย ต้องอาบัติปาราชิก

๒๔. “การนำโณฏฐัพพะเข้าไปใกล้” หมายถึง การนำโณฏฐัพพะที่ไม่น่าพอใจ มีสัมผัสไม่สบาย หรือแข็งกระด้าง และสัมผัสที่น่าพอใจ มีสัมผัสสบาย อ่อนนุ่ม หากเขายินดี หรือไม่ยินดี หรือมีอาการอื่นใด หรือช็อกตาย ภิกษุต้องอาบัติต่างกัน เช่น

ก. ภิกษุนำโณฏฐัพพะที่ไม่น่าพอใจ มีสัมผัสไม่สบาย หรือแข็งกระด้างเข้าไปใกล้โดยตั้งใจว่า หากเขาถูกต้องสิ่งนี้แล้วจะตายไป ต้องอาบัติทุกกฏเมื่อเขาถูกต้องสิ่งนี้แล้วเกิดทุกขเวทนา ต้องอาบัติอุลลัจจัยหากเขาตาย ต้องอาบัติปาราชิก

ข. ภิกษุนำโณฏฐัพพะที่น่าพอใจ มีสัมผัสสบาย อ่อนนุ่ม เข้าไปใกล้ด้วยตั้งใจว่า หากเขาถูกต้องสิ่งนี้แล้วจะชুবผอมตายไป เพราะไม่ได้โณฏฐัพพะนั้น ต้องอาบัติทุกกฏเขาถูกต้องสิ่งนั้นแล้ว

ชูปหอม เพราะไม่ได้โผฏฐัพพะนั้น ต้องอาบัติถุลลัจจัยหากเขาตาย
ต้องอาบัติปาราชิก

๒๕. “การนำธรรมารมณเข้าไปใกล้” หมายถึง การนำเรื่อง
ไม่ดี หรือเรื่องดี เรื่องนรก หรือเรื่องสวรรค์ หากเขาฟังเรื่องนี้แล้ว
จะตกใจ หรือยินดีจะตาย หรือมีอาการอื่นใด ภิกษุต้องอาบัติ
ต่างกัน เช่น

ก. ภิกษุนำธรรมารมณเข้าไปใกล้ ได้แก่ ภิกษุแสดงเรื่อง
นรกแก่ผู้ควรจะได้เกิดในนรกด้วยตั้งใจว่า หากเขาฟังสิ่งนี้แล้วจะ
ตกใจตาย ต้องอาบัติทุกกฏเมื่อเขาฟังเรื่องนั้นแล้วตกใจ ต้องอาบัติ
ถุลลัจจัยหากเขาตาย ต้องอาบัติปาราชิก

ข. ภิกษุนำธรรมารมณเข้าไปใกล้ ได้แก่ ภิกษุแสดงเรื่อง
สวรรค์แก่ผู้กระทำความดี ด้วยตั้งใจว่า หากเขาฟังสิ่งนี้แล้วจะ
สมัคใจตาย ต้องอาบัติทุกกฏเมื่อเขาฟังเรื่องนั้นแล้วเราจะยอม
ตายละ ต้องอาบัติถุลลัจจัยหากเขาตาย ต้องอาบัติปาราชิก

๒๖. “การบอก” หมายถึง ภิกษุบอกกล่าวเรื่องการตายแก่
บุคคลอื่น เช่น ภิกษุถูกถามแล้วบอกเขาว่า “ท่านจงตายอย่างนี้
ผู้ตายอย่างนี้จะได้ทรัพย์ ได้ยศ หรือได้ไปสวรรค์” ต้องอาบัติทุก
กฏ เขาคิดว่าจะตายแล้วยังทุกขเวทนาให้เกิดตามที่บอกนั้น ต้อง
อาบัติถุลลัจจัยหากเขาตาย ต้องอาบัติปาราชิก

๒๗. “การแนะนำ” หมายถึง ภิกษุที่เขาไม่ได้ถาม แต่ได้
แนะนำบุคคลอื่นให้เขาตายเช่น แนะนำว่า “ท่านจงตายอย่างนี้
ผู้ตายอย่างนี้จะได้ทรัพย์ ได้ยศ หรือได้ไปสวรรค์” ต้องอาบัติทุก
กฏ เขาคิดว่าจะตายแล้วยังทุกขเวทนาให้เกิดตามคำแนะนำนั้น
ต้องอาบัติถุลลัจจัยหากเขาตาย ต้องอาบัติปาราชิก

๒๘. “การนัดหมาย” หมายถึง ภิกษุนัดหมายภิกษุอีกรูปหนึ่ง
เพื่อให้ไปฆ่าบุคคลอื่น เช่น ภิกษุทำการนัดหมายว่า “จงฆ่าเขา
ตามเวลานัดหมายนั้นคือ ในเวลาก่อนอาหาร หลังอาหาร เวลา

กลางคืน หรือเวลากลางวัน” ต้องอาบัติทุกกฏผู้รับคำสั่งฆ่าเขา สำเร็จตามเวลานัดหมายนั้น ต้องอาบัติปาราชิกทั้ง ๒ รูป ฆ่าเขาได้ ก่อนหรือหลังเวลานัดหมายนั้น ผู้นัดหมายไม่ต้องอาบัติผู้ฆ่าต้อง อาบัติปาราชิก

๒๙. “การทำนิมิต” หมายถึง ภิกษุให้อาณัติสัญญาณ เพื่อให้ภิกษุอีกรูปหนึ่งไปฆ่าบุคคลอื่น เช่น ภิกษุทำนิมิตว่า “เราจัก ขยิบตา ยักคิ้ว หรือผงกศีรษะ ท่านจงฆ่าเขาตามที่เรานิมิตนั้น” ต้องอาบัติทุกกฏผู้รับสัญญาณฆ่าเขาสำเร็จตามนิมิตนั้น ต้องอาบัติ ปาราชิกทั้ง ๒ รูปฆ่าเขาได้ก่อนหรือหลังการทำนิมิตนั้น ผู้ทำนิมิต ไม่ต้องอาบัติผู้ฆ่าต้องอาบัติปาราชิก^{๒๓}

๒.๓.๖ วินีตวัตถุ

วินีตวัตถุ หมายถึง เรื่องที่ทรงวินิจฉัยแล้วมีทั้งหมด ๑๐๓ เรื่อง แต่ขอยกมาเป็นตัวอย่างเพียง ๑๐ เรื่อง ดังนี้

ก. เรื่องการประหาร (๓ เรื่อง)

สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งถูกผีเข้า ภิกษุอีกรูปหนึ่งทบตีท่าน จนถึงแก่มรณภาพ ภิกษุที่ทบตีนั้นเกิดความกังวลใจว่า เราต้อง อาบัติปาราชิกหรือหนอ จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาค ให้ทรงทราบ พระองค์ตรัสว่า “ภิกษุ เธอไม่มีความประสงค์จะฆ่า ไม่ ต้องอาบัติ” (เรื่องที่ ๘๕)

สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งถูกผีเข้า ภิกษุอีกรูปหนึ่งมีความ ประสงค์จะฆ่า จึงทบตีท่านจนถึงแก่มรณภาพ ภิกษุที่ทบตีนั้นเกิด ความกังวลใจว่าเราต้องอาบัติปาราชิกหรือหนอ จึงนำเรื่องนี้ไป กราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระองค์ตรัสว่า “ภิกษุ เธอ ต้องอาบัติปาราชิก” (เรื่องที่ ๘๖)

สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งถูกผีเข้า ภิกษุอีกรูปหนึ่งมีความประสงค์จะฆ่า จึงทรมานตน ภิกษุนั้นไม่ถึงแก่กรรมภาพ ภิกษุที่ทรมานตนนั้นเกิดความกังวลใจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกหรือหนอ จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระองค์ตรัสว่า “ภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย” (เรื่องที่ ๘๗)^{๒๘} การประหารจิตอยู่ในเรื่องของศีล ดังพระพรหมคุณาภรณ์กล่าววาทาติบาต ทำชีวิตสัตว์ให้ตกลงไปปาณาติบาต เวรมณี เว้นจากการทำชีวิตสัตว์ให้ตกลงไป เว้นจากการฆ่าสัตว์ (ข้อ ๑ ในศีล ๕ ฯลฯ)^{๒๙}

ข. เรื่องพรณนารก (๓ เรื่อง)

สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งพรณนารกให้นรกให้ผู้ควรเกิดในนรกฟัง เขาตกใจถึงแก่ความตาย ท่านเกิดความกังวลใจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกหรือหนอ จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระองค์ตรัสว่า “ภิกษุ เธอไม่มีความประสงค์จะฆ่า ไม่ต้องอาบัติ” (เรื่องที่ ๙๑)

สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะฆ่า จึงพรณนารกให้นรกให้ผู้ควรเกิดในนรกฟัง เขาตกใจถึงแก่ความตาย ท่านเกิดความกังวลใจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกหรือหนอ จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระองค์ตรัสว่า “ภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิก” (เรื่องที่ ๙๒)

สมัยนั้นภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะฆ่า จึงพรณนารกให้นรกให้ผู้ควรเกิดในนรกฟัง เขาตกใจแต่ไม่ถึงตาย ท่านเกิดความกังวลใจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกหรือหนอ จึงนำเรื่องนี้ไปกราบ

^{๒๘}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๑๘๘/๑๓๒.

^{๒๙}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๒๒, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๒๓๗.

ทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระองค์ตรัสว่า “ภิกษุ เธอไม่ต้อง
อาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย” (เรื่องที่ ๙๓)^{๓๐} เรื่องการ
พรรณาเป็นเหตุทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายนั้น ถ้าบุคคลนั้นตาย
จริงผู้พรรณาถือว่ากระทำความผิดประกอบด้วยการละเมิดศีลข้อที่ ๑
ครบบริบูรณ์แห่ง องค์ของปาณาติบาต ทั้ง ๕ มีดังนี้

๑. วัตถุต้องเป็นสัตว์กำลังมีชีวิต
๒. ผู้ฆ่านักสำคัญใจอยู่ว่าสัตว์กำลังมีชีวิต
๓. เจตนาตั้งใจฆ่านำให้ตาย
๔. พยายาม
๕. สัตว์นั้นตาย^{๓๑}

ค. เรื่องไม่ให้ลำบาก (๑ เรื่อง)

สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งไปที่ตะแลงแกง บอกนายเพชฌฆาต
ว่า “ท่านอย่าทรมานนักโทษคนนี้เลย จงประหารชีวิตด้วยการฟัน
ครั้งเดียว” เพชฌฆาตรับคำแล้วประหารชีวิตด้วยการฟันครั้งเดียว
ภิกษุนั้นเกิดความกังวลใจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกหรือหนอ จึง
นำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระองค์ตรัสว่า
“ภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิก” (เรื่องที่ ๑๐๐)

ง. เรื่องไม่ทำตามท่าน (๑ เรื่อง)

สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งไปที่ตะแลงแกง บอกนายเพชฌฆาต
ว่า “ท่านอย่าทรมานนักโทษคนนี้เลย จงประหารชีวิตด้วยการฟัน
ครั้งเดียว” เพชฌฆาตกล่าวว่า “ข้าพเจ้าจะไม่ทำตามคำของท่าน”
แล้วประหารชีวิตนักโทษนั้น ภิกษุนั้นเกิดความกังวลใจว่า เราต้อง

^{๓๐}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๑๘๘/ ๑๗๒-๑๗๓.

^{๓๑}สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส,
สารานุกรมพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราช
วิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๓๐๐.

อาบัติปาราชิกหรือหนอ จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระองค์ตรัสว่า“ภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติทุกกฏ” (เรื่องที่ ๑๐๑)

จ. เรื่องให้ดื่มเปรียง (๑ เรื่อง)

สมัยนั้น บัรุษมีเท้าด้วนคนหนึ่ง พวกหมู่ญาติช่วยกันดูแลอยู่ในเรือน ภิกษุรูปหนึ่งได้กล่าวกับพวกญาติของบัรุษนั้นว่า

“ท่านทั้งหลาย พวกท่านอยากให้บัรุษนี้ตายไหม”

“พวกเราอยากให้เขาตาย เจ้าข้า”

“ถ้าเช่นนั้น จงให้เขาดื่มเปรียง”

หมู่ญาติจึงให้บัรุษนั้นดื่มเปรียงจนบัรุษนั้นถึงแก่ความตาย ภิกษุที่บอกวิธีการฆ่าเกิดความกังวลใจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกหรือหนอ จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระองค์ตรัสว่า“ภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิก” (เรื่องที่ ๑๐๒)

จ. เรื่องให้ดื่มยาโลณโสวีระกะ (๑ เรื่อง)

สมัยนั้น บัรุษมีเท้าด้วนคนหนึ่ง พวกหมู่ญาติช่วยกันดูแลอยู่ในเรือน ภิกษุรูปหนึ่งได้กล่าวกับพวกญาติของบัรุษนั้นว่า

“ท่านทั้งหลาย พวกท่านอยากให้บัรุษนี้ตายไหม”

“พวกเราอยากให้เขาตาย เจ้าข้า”

“ถ้าเช่นนั้นจงให้เขาดื่มยาโลณโสวีระกะ”

หมู่ญาติจึงให้บัรุษนั้นดื่มยาโลณโสวีระกะจนบัรุษนั้นถึงแก่ความตายภิกษุนี้เกิดกังวลใจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกหรือหนอ จึงเล่าเรื่องนั้นให้ภิกษุทั้งหลายทราบ พวกภิกษุนี้แจ้งเรื่องให้ภิกษุทั้งหลายทราบ ภิกษุทั้งหลาย จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระองค์ตรัสว่า“ภิกษุทั้งหลาย

ภิกษุณีนั้นต้องอาบัติปาราชิก” (เรื่องที่ ๑๐๓)^{๓๒}การให้ยาพิษเพื่อให้ชีวิตคนต้องตายในอรรถกถามีเรื่องกล่าวว่า

บุรุษคนหนึ่งมีภรรยา ๒ คน คนหนึ่งเป็นหมันอีกคนหนึ่งมีปกติคลอด หญิงหมันได้เล่าเรื่องนี้กะภิกษุกลุ่มว่า “ท่านเจ้าข้า ถ้านางคนนั้นคลอดบุตร จักได้ครอบครองทรัพย์สมบัติทั้งมวล นิมนต์เถิดเจ้าข้า ท่านจงรู้เภสัชที่ทำให้ครรภ์นางตก” ภิกษุนั้นรับคำว่า “ดีละน้องหญิง” แล้วได้เภสัชที่ทำให้ครรภ์ตก แก่หญิงนั้น มารดาและบุตรได้ตายทั้ง ๒ คน เธอได้ความรักเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิก แล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า “ภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิก”^{๓๓}

๒.๓.๕ การลงนิคหกรรม

“นิคหกรรม” หมายถึง การลงโทษตามพระธรรมวินัยหรือสังฆกรรมประเภทลงโทษผู้กระทำผิด^{๓๔} เมื่อภิกษุประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยแล้ว นอกจากการลงโทษด้วยการปรับอาบัติแล้ว ยังต้องถูกลงโทษอีกขั้นหนึ่งตามความเหมาะสม ซึ่งการลงโทษดังกล่าวนี้เรียกว่าการลงนิคหกรรมถือว่าเป็นมาตรการในอันที่จะใช้ข่มหรือปรามเพื่อให้เกิดความเข็ดหลาบ^{๓๕}

^{๓๒}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๘๘-๑๙๒/๑๗๒-๑๗๖.

^{๓๓}วิ.มหา.อ. (ไทย) ๒/๒๑๕/๒๘๖.

^{๓๔}พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๓๘), หน้า ๑๖๕.

^{๓๕}เกียรติศักดิ์ พันธวงศ์, “ศึกษาเปรียบเทียบหลักการลงโทษผู้กระทำผิดในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

นิคหกรรมนั้นมี ๒ ประเภท คือนิคหกรรมในพระไตรปิฎก และนิคหกรรมตามกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑ พ.ศ.๒๕๒๑ ว่าด้วยการลงนิคหกรรม ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอยกเอาการลงนิคหกรรมตามกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑ พ.ศ.๒๕๒๑ เป็นหลัก

ตามความในข้อ ๖๒ ของกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑ พ.ศ.๒๕๒๑ นั้น นิคหกรรมมี ๒ ประเภท คือ นิคหกรรมให้สึก และนิคหกรรมไม่ถึงกับให้สึก

๑. นิคหกรรมให้สึก คือ ภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระวินัยประเภทอาบัติหนัก คือ อาบัติปาราชิก ๔ เช่น ลิกขาบทที่ ๓ การพรากชีวิตมนุษย์ เป็นต้น ต้องสึกภายใน ๒๔ ชั่วโมง^{๓๖}

นอกจากนั้น แม้ไม่ละเมิดอาบัติหนัก แต่ได้ละเมิดพระธรรมวินัยเป็นอาจณ หรือเป็นผู้ไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง หรือไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือต้องคำวินิจฉัยให้รับนิคหกรรมไม่ถึงให้สึก แต่ไม่ยอมรับนิคหกรรมนั้น ในกรณีเช่นนี้มหาเถรสมาคมมีอำนาจที่จะวินิจฉัยและมีคำสั่งให้ภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศหรือต้องสึกภายใน ๓ วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำวินิจฉัยนั้น^{๓๗}

๒. นิคหกรรมไม่ถึงให้สึก คือ ภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระวินัยประเภทอาบัติปานกลาง คือสั่งฆาติเสสภิกษุผู้ล่วงละเมิดต้องอยู่กรรมหรือประพฤติวัตรอย่างหนึ่งจึงจะพ้นจากอาบัตินี้ และอาบัติเบา คือ ฤทธัจจย ปาจิตตีย์ ปฏิเทสนียะ ทุกกฏ แลทุกภาสิต ที่เรียกว่าอาบัติแก้ไขได้

สำหรับอาบัติเบา ๕ ประเภทนี้ ผู้ล่วงละเมิดต้อง “ปลงอาบัติ” กล่าวคือ ภิกษุนั้นจะต้องประกาศสารภาพผิดต่อหน้าภิกษุด้วยกันจึงจะพ้นจากอาบัติเหล่านี้

^{๓๖}พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มาตรา ๒๔,๒๖

^{๓๗}พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ที่แก้ไข (ครั้งที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๒๓

วิธีบังคับตามคำวินิจฉัยการลงนิคหกรรม

เมื่อภิกษุจำเลยรูปใด ต้องคำวินิจฉัยให้รับนิคหกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งถึงที่สุดแล้ว ให้คณะผู้พิจารณาซึ่งอ่านคำวินิจฉัยแจ้งผลคำวินิจฉัยแก่ผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดของจำเลยรูปนั้นทราบ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยนั้น แต่ถ้าภิกษุจำเลยดังกล่าว ไม่ยอมรับนิคหกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

(๑) ไม่ยอมรับนิคหกรรมตามคำวินิจฉัยให้สึก ไม่สึกภายใน ๒๔ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ได้รับคำวินิจฉัยนั้น

(๒) ไม่ยอมรับนิคหกรรมตามคำวินิจฉัยไม่ถึงให้สึก ให้ผู้บังคับบัญชารายงานโดยลำดับถึงมหาเถรสมาคม เมื่อมหาเถรสมาคมวินิจฉัยและมีคำสั่งให้สละสมณเพศแล้ว ไม่สึกภายใน ๗ วัน นับแต่วันได้รับทราบคำวินิจฉัยของมหาเถรสมาคม^{๓๘}

กรณีเช่นนี้ ให้พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดของภิกษุจำเลยรูปนั้นขออารักขาต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชอาณาจักร^{๓๙} คือ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เพื่อดำเนินการบังคับให้สละสมณเพศต่อไป

อนึ่ง ภิกษุรูปใดพ้นจากความเป็นพระภิกษุเพราะต้องอาบัติปาราชิกมาแล้ว ไม่ว่าจะมีความวินิจฉัยของมหาเถรสมาคม ตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๒๑ หรือไม่ก็ตาม แต่มารับอุปสมบทใหม่โดยกล่าวความเท็จหรือปิดบังความจริงต่อพระอุปัชฌาย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี^{๔๐} เป็นโทษทางกฎหมายบ้านเมือง ส่วนโทษทางธรรม คือผู้พ่ายแพ้ หาสังวาสไม่ได้การที่จะพัฒนาเพื่อให้จิตเข้าถึงธรรมย่อมกระทำไต่ยาก

๒.๔ บทสรุป

^{๓๘}กฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๒๑, ข้อ ๖๑, ๖๒

^{๓๙}กฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๒๑ ว่าด้วยการลงนิคหกรรม ข้อ ๖๑, ๖๒

^{๔๐}พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม(ครั้งที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔๔

ปาราชิกสิกขาบทที่ ๓ นั้น พระพุทธองค์ทรงปรับอาบัติ ภิกษุที่ตนจิต แล้วถือเอาเจตนาของผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ ในพระไตรปิฎกมีเรื่องที่เกี่ยวข้องอยู่หลายเรื่อง แต่มีบางเรื่องไม่ถึงกับอาบัติปาราชิก

ถ้าเป็นปาราชิกสิกขาบทที่ ๓: พระบัญญัติส่วนที่ ๑การพรากกายมนุษย์จากชีวิต ประเด็นสำคัญอยู่องค์ประกอบ ปาณาติบาตทั้ง ๕ ด้วย ถ้าองค์ประกอบไม่ครบบริบูรณ์ การพรากกายมนุษย์จากชีวิตย่อมไม่สำเร็จการตายไม่ยอมเกิดขึ้น ส่วนผู้กระทำความผิดไม่เป็นปาราชิก แต่ต้องอาบัติอื่นที่หย่อนหรือเบาลงมา

ส่วนปาราชิกสิกขาบทที่ ๓: พระบัญญัติส่วนที่ ๒การแสวงหาศีลตราอันจะพรากกายมนุษย์ และ อนุบัญญัติ ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของปาณาติบาตทั้ง ๕ แต่อย่างใด เพราะการกระทำอยู่ในขั้นเตรียมการหรือโดยการใช้คำพูดยุยงหรือชักจูงก็อยู่ในขั้นพยายามกระทำความผิด เพราะยังไม่มี การตายเกิดขึ้นในเวลานั้นๆ